

עלון תורני

עלון תורני שבועי בעניני אגדה והלכה אקטואלית

פרשת כי תשא

הדלקת נרות:	י-ם:	ח'פה:	ב"ש:	ת"א:	ניו יורק:	פריז:	לונדון:	קובלנקה:	שבת פרה
צאת שבת:	17:10	17:19	17:28	17:26	18:41	18:24	17:33	19:06	מפסירין:
ר"ת:	18:22	18:23	18:24	18:24	19:42	19:41	18:53	20:14	ידיה דבר'
	19:03	19:02	19:02	19:00	20:14	20:08	19:17	20:49	

דבר ה' זו הלכה

מעובד מתוך ספרי הגרש"ז רוח שליט"א ראש המכון

אימתי מברך אבי הבן את ברכת להכניסו בכריתו של אאע"ה

שנינו בגמ' מסכת שבת (קל"ז ע"ב) ת"ר המל אומר אקב"ו על המילה, אבי הבן אומר אקב"ו להכניסו בכריתו של אברהם אבינו, העומדים אומרים כשם שנסכסם לברית כך יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים וכו' עכ"ל הגמרא.

והביאו התוס' דברי הרשב"ם שגורס אבי הבן ברישא והדר על המילה, וכן הנהיג לעשות משום שלהכניסו משמע להבא. ועוד דכל המצוות מברך עליהם עובר לעשייתן. ורבנו תם החזיר המנהג לקדמותו וגרס המל ברישא וכן מוכח מהסוגיא. ועוד דגבי גר גרס ברישא המל מברך על המילה והמברך אומר אקב"ו למול את הגרים. ועוד דהמברך מברך לעולם אחר המילה כמו מילת קטן.

והנה בתוס' בפסחים דף ז' ע"א ג"כ הביא שהרשב"א היה אומר שצריך לברך להכניסו קודם המילה משום שלהכניסו משמע להבא, ועוד שצריך לברך עובר לעשייתן. ודוחה את דברי ר"ת 'שאין הברכה אלא לשבח ולהודות לקב"ה ולגלות שהמצווה נעשתה לרצונו ית' ולא לשום מורנא והר גריזים, וא"צ לברך עובר לעשייתו אלא במקום שהעושה מצווה הוא המברך'.

ובפשוטו נראה שתוס' עונים על הקושיה שלהכניסו משמע להבא א. שגם לשעבר משמע ב. שזה לשון שבת. ועל הקושיא שצריך עובר לעשייתו תירצו שזה רק כשהעושה הוא המברך.

והנה רבנו הרי"ף זצ"ל הביא את דברי הגמרא כלשונם דהיינו שהמל מברך אקב"ו על המילה אבי הבן אומר אקב"ו להכניסו בכריתו של אאע"ה, והעומדים וכו'. משמע שסובר שאבי הבן מברך אחר המילה. אך צריך עיון מדוע נאמר שסדר הגמ' הוא הקובע, ובפרט שגם דעת הרא"ם שמביא את רש"י שאומר שאע"ג שתניא אחר ברכת המילה בכל אופן מברך קודם לעשייתו, והא דלא קדים תנא למתני קודם ברכת המילה משום דלא פסיקא ליה שפעמים שאין אבי הבן שם וברכה דפסיקא ליה קדים. וא"כ מנא לן להוכיח ששית הריף היא כשית ר"ת רק מנוסח הגמ'.

ובאמת הרי"ף עצמו בשו"ת שלו (סימן רצ"ג) כותב, שהמצוות מברך עליהם עובר לעשייתן הלכך מברך ואח"כ נותן קידושין, וכן אבי הבן צריך שיברך ברכת להכניסו ואח"כ מלין אותו.

והנה בטור כתב בשם רב שר שלום גאון שאין לו לברך עד אחר המילה כיון שנעשית ע"י אחר ומסביר דבריו בעל העיטור שאם ישתהה לברך קודם המילה יכולה המילה להתקלקל.

ורבנו הרמב"ם בפ"ג מהלכות מילה הל"א כתב וז"ל המל מברך אקב"ו על המילה וכו' ואבי הבן מברך ברכה אחרת וכו' וכתב שם הכ"מ מ"ו ז"ל וממה שכתב רבנו המל מברך קודם שימול ולא כתב ואבי הבן מברך קודם שימול משמע דס"ל כר"ת דלאחר המילה הוא מברך להכניסו בכריתו וכו' עכ"ד. אך בראש ספר מעשה רוקח כותב שראה בתש" רבי אברהם בן הרמב"ם שכתב שדעת אביו לברך להכניסו קודם המילה וכך נעשה מעשה לפניו, וא"כ צריך לומר כנ"ל שאין כל הוכחה מסדר כתיבתן של הדברים, וכן הדברים ברמב"ם.

והנה מרן בשו"ע פוסק בס' רס"ה ס"א שאבי הבן מברך בין המילה לפריעה וכדברי הרא"ם. ומנהג ירושלים וכן מנהג בבל ארץ דמשק ומצרים ועוד הוא לברך קודם המילה, ולא חששו בזה לשיטת מרן, וי"ל שסברו כתשובת הרי"ף וכמעשה שהובא בשם הרמב"ם שהברכה היא קודם המילה.

ומ"מ נראה שמנהג ירושלים לא היה נפוץ בזמן מרן שאם כן בודאי היה מציין מנהג זה, ואחר כל זאת ודאי שלמנהג הקדום יש על מה לסמוך ובפרט שהכי ס"ל רוב מנין ובנין מהגאונים והראשונים, והכי פסק השו"ע להלכה ובפרט שהברכה היא אחר המילה וקודם הפריעה, שנחשב עובר לעשייתו. וכן נהגו בני מרוקו ואשכנז.

מ"מ מאידך גיסא גם מנהג ירושלים יסודות בהררי קודש, שמצאנו תשובת הרי"ף להדיה כמנהג הזה. וכל אחד ימשיך במנהגו. ואם אבי הבן מל, לכאורה יצר ידי חובת כולם גם לדעת רבנו תם וגם לדעת הרא"ם שיוכל לברך קודם המילה.

(שו"ת שש משור יו"ד סימן כ"ה)

חכמת שלמה

לקח ולימוד מן הפרשה על פי שיעורו של מו"ד הראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א רבה של ירושלים

בפרשתנו פרשת כי תשא מסופר על העוון הנורא עוון העגל שעשו בני ישראל במדבר בשעה שאחר משה לבא מן ההר. ומשה כשראה כי כלתה הרעה בעוונות הרבים - "ויחל משה את פני ה' אלקיו" מתחנן לפני ה' על עם ה' ועל כבוד ה' שלא יאמרו מצרים כי ברעה הוציאם. ואחר כך משה מבקש מאת ה' "ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך... ויאמר פני ילכו והנחתי לך ויאמר אליו אם אין פניך הלכים אל תעלנו מזה... ויאמר ה' אל משה גם את הדבר הזה אשר דיברת אעשה. ויאמר הראני נא את כבודך. ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך... ויאמר ה' הנה מקום אתי ונצבת על הצור. והיה בעבר כבדי ושמתך בנקרת הצור". יש כאן כעין משא ומתן בין הקב"ה ובין עבדו נאמן ביתו משה רבנו ואם כי ודאי הוא שהדברים הם עמוקים מאוד ואין בכוחנו ויכולתנו להבין את הדברים לעמקם אבל לפחות פשט המקרא מוטל עלינו להבין. משה רוצה לראות את פני ה', אומר לו כי לא יראני האדם וחי אך יש מקום בנקרת הצור שזה הוא מערה בתוך הסלע שאשים אותך שם ואעבור עליך. אבל "ושכתי כפי עליך עד עברי" אני אסוכך בכפי עד שיעבור כבודי שאז אסיר את כפי מעליך.

מה הם פירושים של דברים ומה רצה משה רבנו עליו השלום? משה רבנו רוצה לראות את פני ה' והכוונה היא להבין את הנהגת ה' לפניו היינו איך הדברים נראים לכתחילה, אך ה' אומר לו לא תוכל לראות את פני כי כל הבריה היא בשביל הנסיונות. ואם אדם היה יכול לראות מראש את הדברים אז לא היה נסיונות. נתאר לעצמנו אם אברהם היה יודע שכשירים את המאכלת לשחוט את בנו יבא מלאך ויחזיק בו ויאמר לו אל תשלח ידך אל הנער, האם זה היה נסיון? זה לא היה נסיון בכלל ולא היינו יכולים לזכור את הזכות הזאת עד עצם היום הזה. הנסיון הוא שרואים ויודעים את הדבר רק אחרי שיקרה וזה מה שאמר ה' למשה וראית את אחרי ופני לא יראו" אפילו אתה לא תוכל לראות מלפנים. אבל שמא יחשוב אדם שהנהגת ה' לא מובנת ולא ברורה חס ושלום לכן בא ה' ואומר לו בכל מסודר והכל הכי ברור רק יש מושג שנקרא "וסכתי כפי עליך עד עברי". אחרי שאסיר את כפי תראה שהכל ברור מה שאתה לא רואה לפני שקורה הדבר הוא כי אני סוככתי בכפי עליך.

בימים אלו שאנו נמצאים באחרית הדורות ההסתר שהתחיל מזמן אחרשורוש כמו שאמרו בגמ' הסתר מן התורה מנלן מהפסוק ואנכי הסתר אסתיר בעת ההיא אמנם שם היה נס מופלא אלא שהיה מכוסה ומלוכש בדרכי הטבע וצריך להתבונן בזה ואז ודאי רואים את הניסים שה' עשה איתנו אבל במשך הדורות בהסתר הגדול שאנחנו נמצאים בו יונתי בחגי הסלע בסתר המדרגה. אבל דבר אחד מובטח לנו שמי שמתבונן סופו שהוא משיג ומבין את דרכי ה' כמו שאמר הנביא מבשרי אלוה אלוך שמתוך מה שאני עובר ומה שקורה איתי אני אראה את האלוקות ואת הנהגת ה'. ה' יתברך יאיר את עינינו לראות את דרכיו מתוך עמל התורה ומתוך ההתבוננות על דרכי החיים ונעבוד אותו בלבב שלם.

יוצא לאור ע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

בראשות הגאון רבי שניאור ז. רוח שליט"א.

רבי עקיבא 4 אלעד. טל 03-9030580 פקס 039030891

מייל: m.torni@maco.co.il אתר המכון: hamachon.co.il

עורך: הרב יחיאל רוח שליט"א.

מעשה אבות

חכם שמואל עלוש נולד לאימו ואביו בגאבס אשר בתנאים. כ' אדר תשי"ט

ראשית תורתו קיבל מפי מחכם דוד הכהן, והיה למלמד תינוקות של בית רבן ועמלי תורה, והעמיד תלמידים הרבה. חכם שמואל עלוש הקדיש את כל זמנו ללימוד תלמידים, ולא היה חס על זמנו הפרטי כלל וכלל, אלא בכל שעה שנודמן לו היה מלמד ודורש לתלמידיו הרבים, אחד מתלמידיו הידועים הוא החכם המקובל שמעון חיררי. חכם שמואל עלוש נודע כגומל חסדים, ורחמנותו הרבה על כל דל ואביון, יתום ואלמנה, שהיה פורס מלחמו לכל דורש. חכם שמואל עלוש נשא לאישה את מרת ורידה עלוש, ונולדו להם שלושה בנים, אשר המשיכו את דרך אבותם.

חכם שמואל עלוש נפטר ביום כ' אדר תשי"ט בעיר סוסה שבתנאים, בעת שהשתתף בשמחת נישואי תלמידו רבי מבורך דיני שהיה יתום מאב ואם ורבוני טיפל בו הרבה בגשמיות וברוחניות ונתן לו ולאמו דירה בביתו והיה מלמד אותו יום ולילה עד שנעשה לת"ח גדול ואח"כ שירת כרב ושו"ב בתנאים. רבנו שידך את תלמידו עם נכדתו ושמה על כך הרבה. אך נפטר שם באמצע החתונה ולא סיים לראות את החופה, ומיד בא אליהם בחלום שיסיימו את החופה, ושמו את הנר נשמה שלו על ראש החתן והכלה. באותה העיר נהגו לעשות שיש מפואר ויקר למצבה אך בנו של הצדיק אמר שמן הסתם אין זו נחת רוח לאביו שהיה ענוותן גדול, וירצה שיעשו עם כסף זה מצוות וצדקות, אך בסופו של דבר גברה סברת אחיו שמשום שנחשב לרב יעשו לו מצבה זו, אך ביום השביעי כשבאו להקים המצבה נשברו כל לוחות השיש ונשארה רק העליינה, מכאן הבינו שבאמת אין רצונו במצבה הזו, וראו כל העם את כוחו ואת ענוותנותו של רבנו זצ"ל.

חכם שמואל עלוש כתב חידושי תורה, והם יצאו לאור על ידי בניו לאחר פטירתו בספר 'ויאמר שמואל'. להלן פנינים מתורתו:

בעניין הצדקה: 'זרעו לכם לצדקה' - ואמרו חכמינו זיכרונם לברכה: דימה הכתוב הצדקה לזריעה, שכשארם זרע הוא בוחר באדמה פוריה, וכן אמרו: 'אם בקשת לעשות צדקה, עשה אותה עם עמלי תורה', ואין זה אומר שלא יתן צדקה כלל לשאר בני אדם או לריקנים לגמרי, אלא שיבחר מתחילה לתת לאנשים חשובים ולחכמים, ובהזדמן לפניו גם כן בני אדם ריקנים, לא יעלים עיניו מהם, אלא לאחוז בזה ובוזה, ובכולם יהיה כוונתו לשם שמיים, ולא לשום יוהרה ותפארת משום אדם.

מידת הרחמנות היא יקרה למאוד, וצריך האדם להיות לו לב רחמן וחנון, ולרחם על כל בני האדם. ולא יאמר, זה אין ראוי לרחם עליו וכיוצא, וגם מי שהוא ריקן לגמרי מן המצוות, אף על פי כן יחון עליו ויקח ראייה מהקדוש ברוך הוא שהוא 'נותן לחם לכל בשר', ואם הוא גומל לבני

אדם על פי מעשיהם ודרכיהם, כמעט שלא ישאר מהם למחצה לשליש ולרביע, וברוב רחמיו משפיע ומחדש טובו בכל יום לכל הנבראים. ובזה אפשר לפרש כוונת הכתוב: 'כי תראה ערום וכיסיתו ומבשרך אל תתעלם' - דהיינו ערום מן המצוות, כמו שפירשו על פסוק: 'את ערום ועריה'. 'וכיסיתו' - ולא תאמר שאין ראוי לרחם עליו, כי תלמד זה 'מבשרך' - שאתה בעצמך חייב מאוד לקדוש ברוך הוא, ואינך כדאי לתת אוכלך בעיתו, כי אם מרחמנותו יתברך, וממילא 'אל תתעלם' - גם על העני הריקם מכל, ולא תקפיד על חסרונו.

בעניין אהבת ישראל: 'ויסעו ממקהלות ויחנו בתחת' - אפשר לפרש על פי הידוע, שגדול כוח האחדות והשלום, ולא מצא ה' יתברך כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שהוא האחדות והליכוד, וכל דבר גשמי ורוחני לא יהיה בו כוח וחזק ההתקדמות אלא על ידי האחדות והשלום, ובהפך חוסר השלום והפירוד גורמת לכל נזק וחבלה. וזה שנאמר: 'ויסעו ממקהלות' - דהיינו: נתרחקו מלהיות קהילה אחת ואחדות אחת, ואז 'ויחנו בתחת' - יהיו, חס וחלילה, בשפל המדרגה, אלא העיקר הוא הליכוד והאחדות.

בעניין 'לימוד התורה': עוד מתועלת האחדות והשלום שאפילו המצוות שאין יכול לקיימם וקיומם אחרים נחשב לו כאילו הוא קיימם בפועל, ולא זכו ישראל לקבל התורה אלא מצד השלום, כמו שנאמר על פירוש 'ויחן שם ישראל נגד ההר' בלשון יחיד, כאיש אחד, שרק בזה יכולים לקיים כללות התורה שיש בה תרי"ג מצוות והרבה מהם אינם באים לאדם כמו פדיון הבן וספר תורה וחינוך הבית וזולתם ובהיותם בשלום ובלתי פירוד מה שעושה זה יועיל זה לזה, ובזה פירשתי כוונת הכתוב: 'ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום', דהיינו: 'עוז לעמו יתן' - היא התורה ואיך יכולים לקיים מצוותיה, שאין כל אדם יכול לקיימם. לזה אמר: 'ה' יברך את עמו בשלום' - כל אחד יקיים לפי יכולותו, ובכללותם נחשב להם כאילו קיימו כל התורה והמצוות.

בעניין 'גאולת ישראל': 'תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב' - כתבו המפרשים על פסוק 'וילחם עם ישראל בפרידים' - על ידי שרפו ידיהם מן התורה בא עליהם עמלק, וידוע שעל ידי עסק התורה נזכה לגאולה וימחה שמו של עמלק אז יהיה שם 'הויה' שלם - מספר כ"ו, לא כן עתה בגלות שיש רק שם 'יה'. וזה שרמז: 'תורה צוה לנו משה' - סופי תיבות גימטרייה כ"ו, כמניין שם 'הויה' שלם, לרמזו שבלימוד התורה שצויה לנו משה יהיה שם השם שלם מספר כ"ו, וגם זאת 'מורשה קהילת יעקב' - היינו: הארץ שהיא מורשה לנו מאבותינו, שנתנה ה' להם, תהיה ביד ישראל שהם קהילת יעקב, ועל צד הרמז: יעקב - ראשי תיבות: ישובו עדת קדושים בארצם, ונראה ביאת גואל.

מילי הקסידות

מעלת מידות האמונה והשלום

ענין האמונה הוא יתד בל ימוט ודבר גדול שאין לו ערך לקיום התורה והמצוות ובה תלוי כל היהדות ולא יתגבר יצרו הרע של האדם מסיבתה ויהיה דבק רק ביצר הטוב וממנה נמשכים כל המעשים טובים וקיום כל המצוות בהיותו מאמין שה' מצוי ומשגיח על כל מעשה בני האדם ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. ובוזה יובן הכתוב "שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימני בל אמוט" ונקדים עוד דיצר הטוב הוא בצד ימין של האדם כמו שפירשו בפסוק "לב חכם לימינו" דהיינו היצר הטוב הניתן בצד ימין "לב כסיל לשמאל" זה היצר הרע שהוא בצד שמאל. וזה אומרו "שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימני בל אמוט". שבכל עניין שהוא אני מאמין שה' לנגדי ורואה כל מעשי כי התועלת הנמשכת לי מזה שהיצר הטוב הוא מימני הוא כמו שממשך הכתוב בל אמוט ללכת בדרכי חושך הבאים מצד היצר הרע. ורצה דוד המלך ע"ה ללמדנו דעת לאחוז במידה זו של האמונה. וממנה נמשך גם מדת האחדות והשלום בהיות שמאמין שהכל בא עליו מאת ה' לסיבה כעניין שאמר דוד המלך ע"ה הניחו לו ויקלל כי ה' אמר לו קלל וכשנאני רודף אחר הנקמה לחבירו יהיה בשלום עם כל אדם וגם לו יהיה מנוחת הגוף והנפש כמ"ש בגמרא סנהדרין א"ר פפא היינו דאמרי אינשי דפרע קיניה מחריב ביתיה ופרש"י שבעל הקנאה שפורע ונוקם חמתו וקנאתו הרי הוא מחריב ביתיה כנבות שנקם כעסו מאחאב ויצא ממחיצתו של הקב"ה. וגם תועלת אחרת יוצא מהאחדות והשלום שאפילו המצוות שאין יכול לקיימם וקיימם אחרים נחשב לו כאילו הוא קיימם בפועל ולא זכו ישראל לקבל התורה אלא מצד השלום כמ"ש יוחן שם ישראל נגד ההר" בלשון יחיד כאיש אחד שרק בזה יכולים לקיים כללות התורה שיש בה תרי"ג מצוות והרבה מהם אינם באים לאדם כמו פדיון הבן וספר תורה וחינוך הבית וזולתם ובהיותם בשלום ובלתי פירוד מה שעושה זה יועיל לזה. ובזה פירשתי בחלום מאמר הכתוב "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום" דהיינו עוז לעמו יתן היא התורה, וכי תאמר איך יכולים לקיים מצוותיה שאין כל אדם יכול לקיימם לז"ה "ה' יברך את עמו בשלום" וכל אחד יקיים כפי יכולתו ובכללותם נחשב להם כאילו קיימו את כל התורה והמצוות. ובפרט נחוץ השלום בין התלמידי חכמים שבזה יתחזק

כחם וערכם להגדיל תורה ולהאדירה ולא יהיו להם מכשולים מצד חסרון השלום והאחדות ודבריהם תמיד יהיו נשמעים לכל דבר טוב ובוזה פירשתי מאמר הכתוב "שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול" דהיינו אותם האוהבי התורה והלומדים בה צריכים להיות בשלום רב עם כל אדם כדי שבזה לא יהיה להם כל מכשול על דרכם הטובה בין לגשמי בין לרוחני.

בביאור מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם נח לו לאדם שנברא

הנה בש"ס יש מחלוקת בין בית שמאי לבית הלל לגבי בריאת האדם חד אמר נח לו לאדם שנברא וחד אמר נח לו שלא נברא ולבסוף נמנו וגמרו נח לו שלא נברא ועכשיו שנברא יפספש במעשיו ע"כ. נראה לי לפרש מחלוקת זו על פי מחלוקת מפרשי התורה אם הצדיקים עדיפים או המלאכים חד אמר גדולים יותר ממלאכי השרת שהמלאכים עומדים במדרגה אחת ואין להם היצר הרע אבל הצדיקים שנבראו מאיש ואשה ויש להם יצר הרע ותאוות עולם הזה ואף על פי כן הם מסגפים את עצמם בכדי להכניע את היצר הרע עד שמנצחים אותו וכך הולכים ממדרגה למדרגה בלימוד התורה ועשיית מצוות ומעשים טובים ועל כן הם עדיפים ממלאכי השרת וידוע שנשמות ישראל הם מעולם הבריאה כמ"ש המפר' בנוסח מה שאנו אומרים בתפלת שחרית ברוך אלקינו שבראנו לכבודו דהיינו מעולם הבריאה אבל המלאכים הם מעולם היצירה. וחד אמר שהמלאכים עדיפים בכל אופן כיוון שהם רוחניים וטהורים ולא כך הצדיקים שהם בני אדם גשמיים וחומריים ועלולים לחטוא.

וכך נפרש גם במחלוקת הנוכרת בין ב"ש וב"ה שחד אמר נח לו שלא נברא משנברא כיוון שבריאנו וביאתו לעולם היא ע"י איש ואשה בדבר גשמי וחומרי ולא כן המלאכים שבריאנו כולה רוחנית. וחד אמר נח לו שנברא שאף אמנם שהוא נולד ע"י איש ואשה, אך ע"י שמסגף עצמו ומכניע היצר הרע והופך גשמי לרוחני ועל כן הוא עדיף ממלאך כנוצר. ולבסוף נמנו וגמרו נח לו שלא נברא יען שהמצאיות מוכיח שיצור של אדם מתגבר עליו כל היום וראיתי בני עליה והם מועטים. ועכשיו שנברא יש לו להשתדל לפשפש במעשיו ולהיות זך ונקי מכל חטא ועוון ועל ידי זה יהיה כחו ומדרגתו עדיף מהמלאך.

מישג בכשרות

'אפרושי מאיסורא' - חיוב למנוע את חברו מלעשות דבר איסור

הכלל: כל יחיד הרואה אדם מיישראל שעושה איסור, חייב למנוע ולהפרישו, כגון הרואה את חברו לבוש בגד של כלאים בשוגג, חייב להודיעו שהוא לבוש כלאים כדי להפרישו מהאיסור, ואם לבוש במזיד - חייב לקרוע מעליו, אפילו היה מהלך בשוק.

לכל הדעות אפרושי מאיסורא חל על מצוות לא תעשה, ונחלקו מהאחרונים אם גדר זה חל גם במצוות עשה, היינו שכל יחיד הרואה את חברו שאינו מקיים מצוות עשה יכול לכפותו לקיים המצוה, או שכפיה על המצוות היא רק בכוחו של בית דין.

נחלקו אחרונים האם מקור חיוב זה הוא מדאורייתא או מדרבנן:

יש אומרים שחיובו מדאורייתא, ויסודו ממצות הוכח תוכיח. יש שמשמע מהם שיסוד חיובו הוא מדין כל ישראל ערבים זה לזה. ויש אומרים שחיובו מדרבנן, וסמכוהו על לאו של לפני-עור-לא-תתן-מכשול.

כמו-כן נחלקו אחרונים בחיוב להפריש חברו מאיסור דרבנן:

יש אומרים שחייבים להפריש מכל איסור דרבנן. ויש שמחלקים בין איסור גמור מדרבנן לדבר שאין איסורו אלא משום קנס, שבוה אין חיוב להפרישו.

אף על פי שאסור לתלמיד להורות הלכה בפני רבו, מכל מקום כדי לאפרושי מאסורא מותר, כגון שראה אדם עושה דבר האסור מפני שלא ידע באיסור, או מפני רשעו, יש לו להפרישו ולומר לו אפילו בפני רבו דבר זה אסור, ואף על פי שלא נתן לו רבו רשות, ועל זה אמרו: אין חקקה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' - כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב.

מותר גם להכות את חברו ולהזיק נכסיו [אף שאינו נפטר מתשלומין לכמה דעות] כדי להפרישו מלעשות איסור, וכן אמרו בעבד נרצע שמסר לו רבו שפחה כנענית והגיע יובל ורבו מפציר בו לצאת ואינו רוצה, וחבל בו רבו ועשה בו חבורה, שפטור, אבל אין זה אלא היתר ולא חובה, שהבית דין בלבד הם שחייבים לכופו שלא לעשות איסור.

אף על פי שאסור לדבר דברי תורה בבית המרחץ, מכל מקום לאפרושי מאיסורא מותר, ולא זו בלבד כשרואה שחברו רוצה לעשות איסור - מותר לומר לו אל תעשה כך וכך, אלא מותר לומר לו אף בלשון של הוראה שאסור לעשות כן.

נחלקו ראשונים בהגדרת האיסור של המנוע עצמו מלהפריש את חברו האם הוא איסור של שב ואל תעשה או איסור של קום עשה.

יש אומרים שהיא נקראת שב ואל תעשה, כיון שאינו עושה כלום אלא שאינו מפרישו.

ויש אומרים שהיא נקראת קום ועשה, כיון שעל ידי זה שאינו מפרישו עושה חברו מעשה באיסור בידים.

ונפקא מינה לכבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה שהיא בשב ואל תעשה, ולא לא תעשה שהיא בקום ועשה אם מותר במקום כבוד הבריות להימנע מלהפריש חברו מאיסור.

אין חיוב להפריש גוי מאיסור, שהחיוב הוא דוקא להפריש ישראל, שכולם ערבים זה לזה.

מבזלי קו ההלכה

בדיקת פירות

שאלה:

לא צפים חרקים כלל, אפשר להשתמש בכל השאר, לאחר בדיקה ויזואלית בעודם יבשים.

גמבה, לעיתים חרקים חיצונים קטנים כגון עכבישים, היוודים בקלות בשטיפה. ולכן יש להסיר חלק הגבעול, ולשטוף היטב. באם רואים סימני חיצונים שמעלות חשש להדירה זחלי עש הפרודניה או דומים, חובה לחצות את הגמבה לבדוק ולשטוף בחלק הפנימי.

לגבישי סוכר אין קשר לחרקים, והוא דבר מצוי בתמרים. כמוכן שאת התמרים יש לבדוק ויזואלית, לאחר חצייה לשניים הוצאת הגלעין ובדיקה טובה. תמרים לחים פטורים מבדיקה.

1. כיצד יש לבדוק א. המוציות ב. גמבה?

2. תמרים שנשמרו במקרר ומרגישים ורואים שיש בהם גבשושים שדומים לסוכר שנקרש, האם יש מקום לחשוש שהגבשושים הקשים הם תולעים שקפאו?

תשובה:

המוציות טריות בחזקת נקי. יבשות, בחשש לנגיעות. יש לבדוק מידגמיות באמצעות השרייה של כמות מידגמית במים חמים, אם

קו ההלכה והכשרות

בראשות הגאון רבי שניאור זלמן שליט"א

הנהגות יום ביומו באורח חיים ויורה דעה ♦ כשרות המזון ♦ כשרות חו"ל
מצוות התלויות בארץ ♦ חרקים במזון ♦ טפילים וכשרות הדגים

03-7528999

פקס: 03-7528992 מייל: b.m@macon.co.il

שעות פעילות
בית ההוראה

ימים א.ג.ה.

13:15-14:00 19:15-20:00

ימים ב.ד.

13:15-14:00 18:15-19:00

יום שישי

12:15-13:00

המענה ינתן
ע"י רבני בית ההוראה
בשעות פעילות בית ההוראה

בשאר השעות
ינתן מענה על ידי הרבנים
המופיעים בתפריט

פֶּתַת הַמַּעֲבָדָה

חומום

לצורך כך יש להשרות את גרגירי החומום למשך 12 שעות במים קרים, או למשך כשלוש שעות במים חמים [כלומר להרתיח את החומום במים ולהשהותו בכלי הסגור כשעתיים עד שלש]. החומום לאחר תפיחתו נהיה שקוף וניכר בו היטב אם יש חרקים החבויים בתוכו, כשהם ניכרים בצבעם הכהה שתחת הקליפה. לעיתים יש שינויי צבע או כתמים טבעיים שאינם מהווים סימן לנגיעות.

לאחר ההשריה, שוטחים על היד כמות של גרגירים ומתבוננים בהם שאין בהם חשש לחרקים פנימיים, אין חורים וכיו"ב, מצמידים את היד השניה, והופכים את הגרגירים כדי להתבונן בצידם השני, ושוב מבצעים את הבדיקה הנזכרת. כל חומום שהוא בחשש נגיעות מוציאים, וכל יתר החומום כשר ומוכן לאכילה.

חומום קלוי - חומום זה משווק לאחר קלייה. עקב אופן העיבוד, ניתן לזהות בקלות יותר מן החומום היבש באם מצויים בו חרקים, ועל כן יש לבצע בדיקה ויזואלית של הגרגירים, ולראות שאין חרקים או סימני חרקים.

חומום קפוא - קודם הקפאתו של החומום הוא עובר השרייה, בישול קצר, והקפאה. וועדי הכשרות המקפידים על ענייני חרקים, עושים בדיקות כראוי קודם ההקפאה, בזמן קליטת התוצרת, וכמובן גם לאחר הליך ההשריה. המוצר הסופי בדרך כלל בחזקת נקי מחרקים ומכל מקום רצוי לבצע בדיקת מדגם מהתוצרת ובאם נמצאה נגיעות חובה לבדוק את כל התכולה שבארזיה.

גרגירי החומום גדלים בתוך תרמילים בצמח החימצה התרבותית ממשפחת הקטניות. בכל תרמיל עד שלשה גרגירים. הצמח זקוק לאקלים חם, ואסיפתו בדרך כלל בחודש יוני למנינם. בישראל יש גידולים מקומיים ויש גם תוצרת מיבוא ממדינות שונות.

החומום עלול לקבל נגיעות הן במחובר בהיותו על הצמח, והן במחסן. המזיק העיקרי של החומום התוקף הן בשטח והן במחסן היא זרעית השעועית, נקבת הזרעית מטילה ביצה זעירה על הגרגירים, הזחל בוקע מן הביצה וחודר לתוך הגרגיר פנימה. בהגיעו אל אויר העולם, מותיר החרק חור עגול בחומום. בנוסף בזמן אחסון החומום הוא עלול להיות מותקף על ידי מזיקי המחסן שונים.

אופן הבדיקה והשימוש:

ראשית, עם פתיחת הארזיה רצוי לבצע בדיקה ראשונית שהחומום לא נגוע במזיקי מחסן. את הבדיקה מבצעים ויזואלית על החומום, שלא ניכרים בו סימני חרקים, כגון הימצאות חרקים בוגרים או זחלים, אבקה לבנה שנובעים מן הכרסום, או קורים שנוצרו על ידי הזחלים. נמצאה נגיעות כזו, רצוי לא להשתמש בחומום זה כלל אף על ידי בדיקה.

בנוסף, כאמור בחומום קיים חשש לנגיעות פנימיות בגרגירים, שאינה ניכרת היטב מבחוץ, מכיון שקליפתו מכווצת ואטומה. ולכן, כדי להבטיח את נקיות גרגירי החומום, יש להתפית את החומום ולדאוג שקליפתו תהיה שקופה ובכך יתאפשר לבצע את הבדיקה הרצויה.

גרגירי חומום בסוף תהליך ההשריה

גרגירי חומום בתחילת הליך ההשריה

חומום נגוע בורעית ישנם גרעינים שעדיין לא הגיעו מהם החרקים

ביצי ורעיות על חומום

"הָבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֹׂר... וּבְחֻנּוֹי נָא בְּזֹאת אֲמַר יי צְבִי-אוֹת אִם לֹא אֶפְתָּח לָכֶם אֶת אֲרָפוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרִיקְתִּי לָכֶם בָּרֶכָה עַד בְּלִי דִי" (מלאכי ג')

מצטרפים ל'בית המעשר'!

הבית שלכם להפרשת תרומות ומעשרות כהלכה

תחת פיקוחו של:
"המכון למצוות התלויות בארץ"

להצטרפות

03-9030580 אתר: hamachon.co.il

בית המעשר

שע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

תרומות ומעשרות בדרך הנכונה והקלה